

Mimetik Sömürge

Zozan Goyi

“Zorla bir arada tutulan bir kalabalık, bir ve aynı kişinin yönetiminde de olsa, uygun bir şekilde birleşmiş değildir: böylesi bir bünye bir halk da olamaz. ...”

Antony Ashley Cooper

Sömürgeciliğin yeni araç ve yöntemler geliştirerek devam ettiği günümüz dünyasında sömürgecinin fiziksel tutsaklığının yanı sıra zihinsel tutsaklığına da dikkati çeken –Siyahlık-Beyazlık Çalışmaları, Maduniyet Çalışmaları gibi- hatırı sayılır bir postkolonyal/anti kolonyal literatür mevcuttur. Bu literatürün sömürgecinin zihni ve fiziki kurtuluşuna pek çok etkisi olmuştur. Sömürgeciliğin konsolide edilmesinin yöntemlerinden biri de –belki de en etkili- sömürgeci insanın düşünce sistemini yani zihnini işgal ve kontrol etmektir. Ekonomik ve siyasi dayatmanın ancak zihinsel dayatmadan sonra geldiğine dikkat çeken Ngũgi Wa Thiong'o öncelikle zihinlerin sömürgeci bakıştan arı olması gerektiğini söylemektedir (2017: 9-10).

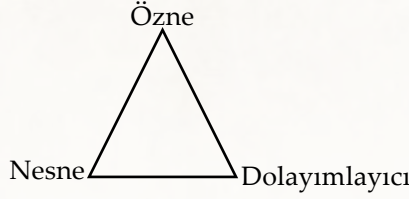
Dünyadaki neredeyse tüm sömürge uluslar/toplumlar, akademik ve entelektüel teorik çalışmalarda sömürgeciliğin politik, sosyo-kültürel ve psikolojik etki ve sonuçları bağlamında ele alınmışken dünyanın en kalabalık sömürge uluslarından biri olan Kürtler ise benzer çalışmaların konusu olamamıştır. Bu

çalışmaların eksikliğinden mütevellit Kürtler sömürge koşullarında manipüle ve sabote edilen bilinçleriyle yeterli yüzleşme sağlayamamış ve sömürgeciliği kendi elleriyle konsolide eder hale gelmişlerdir.

Sömürgeciliğin, sömürgecinin bilincinde yarattığı tahribat ve manipülasyonuna dikkat çekmeyi amaçlayan bu çalışma, eksikliğine değinilen Kürt antikolonyal /postkolonyal çalışmalarına naçizane bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın kuramsal dayanağı ise Rene Girard'ın "*Mimetik Arzu*" kuramıdır. Esasında bir edebiyat/roman teorisi olan bu teori bu makalede ilk kez sömürge-sömürgeci ilişkisi bağlamında ele alınacaktır. Yani "*mimetik arzu*" postkolonyal açıdan yeniden yapılandırılacaktır. Çalışmanın ilham kaynağı/gözlem sahası ise Kürtler ve Kürdistan olup, örnekler Kuzey Kürdistan'dan seçilmiştir. Ancak burada belirtilmesi elzem bir husus vardır: sömürge ulusunun büyük çoğunluğunun siyasi dinamiklerinin ve düşüncelerinin yönlendiricisi hâkim sömürge siyasi hareketidir. Bu çalışmada öne sürülen tezlere dayanak oluşturması bakımından gönderme yapılan isim ve olayların ekseriyetle hâkim Kürt siyasi hareketinden seçilmiş olması ideolojik bir tercihten kaynaklı olmayıp, bu seçim hâkim sömürge siyasetinin sömürge üzerindeki başat etkisinden kaynaklıdır.

Mimetik Arzu/Üçgen Arzu Kuramı

Çağdaş felsefenin önemli kuramlarından biri olan "*mimetik arzu*", Fransız edebiyatı profesörü, filozof, antropolog ve tarihçi Rene Girard'ın "*Romantik Yalan ve Romansal Hakikat*" adlı edebiyat/roman eleştirisi kitabında, "*üçgen arzu*", "*metafizik arzu*" öykünmecisi arzu", "*taklitçi arzu*", "*ötekinin arzusu*", "*ötekine göre arzu*", "*dolayımlanmış arzu*", "*metafizik arzu*" vb. adlarla da kavramsallaştırılan bir edebiyat teorisidir. Yunanca taklit anlamına gelen Mimesis, doğa ve insan davranışının sanatta ve edebiyatta taklide dayanan temsilidir. Mimesis'ten türetilen mimetik ise öykünen, taklit eden, taklitçi anlamına gelir. En kısa haliyle "*insan daima ötekine göre arzular*" şeklinde tanımlanabilecek *Mimetik Arzu*, arzuların taklit ürünü olduğu gerçeğine değinir. Öznenin nesneyi arzuluyor olmasının nedeni nesnenin aynı zamanda bir başkası tarafından da arzulanıyor olmasıdır. Arzulayan özne ve arzulanana arasında düz bir çizgi olduğu varsayımının yanlışlığına değinen Girard, dolayımlayıcı adını verdiği üçüncü bir kişinin de varlığından söz ederek kuramını "*üçgen*" şeklinde sembolize etmiştir. Girard, nesnenin değeri ve ona yönelik arzunun bu üçüncü kişiden kaynaklandığını yani öznenin bu üçüncü kişinin arzusuna öykünerek nesneye arzu duyduğunu söylemektedir. Dolayısıyla öznenin sahip olduğu arzu esasında bir başkasının arzusudur.

Özne: Arzulayan kişi

Nesne: Arzu edilen kişi veya şeydir.

Dolayımlayıcı/Model/Kışkırtıcı: Özneye arzulanacağı nesneyi sunan yani öznenin neyi arzulanması gerektiğini belirleyen/dolayımlayan, öznenin hayranlık ve kıskançlık duyduğu kişi/kişiler (model).

Arzunun olduğu her yerde özne, arzunun muhatabı nesne ve özneyi arzu duyması konusunda kışkırtan/dolayımlayan ve özneye arzusunu veren bir kışkırtıcı/dolayımlayıcı vardır. Bir arzunun kökeninde her zaman gerçek ya da hayali bir başka arzunun görünümü vardır. Hülasası arzusunu doğrudan seçmeyen özne ve nesne arasında doğrudan değil dolaylı bir çizgi söz konusudur. Nesne her serüvenle birlikte değişir ama üçgen kalır. (Girard, 2001:13) Beş büyük romancının (Cervantes, Stendhal, Flaubert, Proust ve Dostoyevski) yapıtlarını çözümleyerek kuramını geliştiren Girard'a göre Cervantes'in romanında Don Kişot üçgen arzunun örnek bir kurbanıdır. Don Kişot, bireyin temel ayrıcalığından Amadis adına vazgeçmiştir: arzu ettiği nesnelere kendisi seçmiyor, onun adına Amadis yapıyordur bu işi. Mürit tüm şövalyelerin örnek aldıkları kişinin gösterdiği ya da gösterir gibi yaptığı nesnelere hedef almaktadır. Cervantes'in romanında üçgen arzunun tek kurbanı Don Kişot değildir. Ondan sonra sırada uşağı Sanço Panza vardır. Don Kişot'la birlikte olduğundan beri valisi olacağı bir ada hayal etmektedir. Bu arzu Sanço gibi basit bir adamın aklına kendiliğinden gelmemiştir. Onları Sanço'ya Don Kişot telkin etmiştir. Don Kişot ve Sanço öyle temel öyle özgün bir hareketle ötekenden arzularını ödünç alırlar ki bunu tamamıyla kendileri olma iradesiyle karıştırırlar. Ötekine göre arzusunu Falubert'in romanlarında da bulabiliriz. Emma Bovary, imgeleminin dopdolu olduğu romantik kahramanlar aracılığıyla arzu eder. Genç kızlığı sırasında bir çırpıda okuyup bitirdiği sıradan yapıtlar ondaki tüm doğallığı yok etmiştir. (Girard, 2001: 23-26) Girard'a göre arzusunu dolayım lanarak/uyarılacak elde eden öznenin yaşadığı esasında romantik bir illizyondur. Buna göre dolayım layıcının varlığını açığa vurmadan yansıtan kitaplar romantik, dolayımın varlığını açığa vuran yapıtlar ise romansal yapıtlardır. "Kibirli romantiğin hep kendini inandırmak istediği şey şudur: duyduğu arzu eşyanın doğası gereğidir; başka bir deyişle, dingin bir öznellikten doğmuştur, neredeyse tanrısal bir Ben'in yoktan var ettiği bir duygudur. Nesneden yola çıkarak arzulamak, kendinden yola çı-

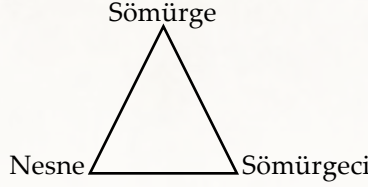
karak arzulamaya eşdeğerdir: hiçbir zaman Öteki'nden yola çıkarak arzulamak değildir." (Girard, 2001:34)

Girard'ın üçgen arzu/ *mimetik arzu* kuramı edebiyatın kapsamının ötesine geçerek çağdaş yaşamın gerçeklerine de değinmiş ve insanların kendilerini nasıl aldattığı ve ne zaman aldatılamaz hale gelebilecekleri sorununa da cevap da aramıştır. Örneğin; güzel bir kadın ya da erkeğe, yiyeceğe, kıyafete, eşyaya yönelik ilgi başkalarının ilgili nesne ve kişilere yönelik ilgisinden ötürüdür. Yani arzulananın arzulaması diyebileceğimiz durumdur söz konusu olan. En usta reklam bizi bir ürünün mükemmel olduğuna değil ötekiler tarafından arzulandığına ikna etmeye çalışır (Girard, 200: 97) Girard'ın "*Mimetik Arzu*" kuramı, sömürgecinin arzu, nefret vs. pratiklerinin kendine ait olmadığı daha doğrusu kendine özgü tarihsel, toplumsal, siyasal, kişisel vs. deneyimlerinin sonucu olmaktan uzak olduğu gerçeğini ifade etmede başvurulabilecek işlevsel bir kuram olması hasebiyle bu çalışmada ilk kez sömürgeci-sömürge ilişkisine -postkolonyal teoriye- uyarlanacaktır.

Mimetik (Taklitçi) Sömürge

Sömürgeciliğin yalnızca bir işgal ve yağma faaliyeti olmadığı dahası ciddi bir zihin tahribatı ve yönetimi olduğu gerçeği artık sömürgeciliğin fiziki etki ve sonuçlarından daha fazla üzerinde durulan konulardan biri haline gelmiştir. Sömürgeciliğin bu minvalde sömürgeleştirilen üzerindeki en ciddi etki ve sonucu da onun doğallığını yani kendi olmayı yitirerek duygu, düşünce, yönelim ve pratikleri açısından sömürgecinin taklitçisi haline gelmesidir. Sürekli olarak sömürgeciliğin mental ve epistemik ihlaline ve şiddetine maruz kalan sömürge giderek kendi doğal aklını yitirir ve self-koloniste dönüşür. Sömürgecinin ideolojik duruşu sömürgeci karşıtı bir duruş olsun veya olmasın bu durum değişmez. Sömürge, sömürgeciye karşı kurtuluş mücadelesinde dahi sömürgecinin modifiye ettiği bir akıl ve algıyla kendi aleyhine bir devinim gösterir. Bu modifiye akıl öylesine doğallaşmış ve içselleştirilmiştir ki sömürge içinde bulunduğu durumun farkında bile değildir.

Girard'ın "*mimetik üçgen*"i sömürgeci-sömürge ilişkisi bağlamında-postkolonyal açıdan- aşağıdaki gibi yeniden çizilebilir.

(**Nesne:** Sömürgecinin arzu, ilgi, beğeni, nefret, eleştiri, protesto vs. pratiklerini yönelttiği bellek, olay, olgu, hedef, ülke, millet kişi ve kişiler vs.)

Postkolonyal "*Mimetik üçgen*"in işleyişi Girard'ın üçgeninkiyle aynıdır. Şöyle ki sömürge (özne) arzu, nefret ve diğer pratiklerini (nesne) sömürgecisini taklit ederek belirlemektedir. Sömürgeci tarafından dolayım lanmakta/kışkırtılmakta olan sömürge, kolonyal bir komplikasyon olarak tanımlayabileceğimiz kısır bir döngüde sömürgeciden kaynaklanmayan/sömürgecinin dolayım lamadığı neredeyse hiçbir pratiğe sahip değildir. Burada belirtilmesi gereken bir husus da şudur: Sömürgeci sömürgeyi her zaman bilinçli bir şekilde dolayım lamamaz/kışkırtmaz. Sömürge pozitif değer biçtiği sömürgeciyi kendiliğinden de dolayım cısı/modeli haline getirebilir. Düşünsel ve politik metodu daha önce oluşturulmaya başlamakla beraber Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında resmileşen ve gerçek anlamda hayata geçirilen Kürt asimilasyonunun¹ ve sömürgecinin kendini meşru kılmaya yönelik yarattığı algının yansımaları ve sonuçları Kürtlerin gündelik hayatlarından siyasi pratiklerine kadar her alanda görülebilecek noktaya gelmiştir. Bu çalışmada "*Mimetik Üçgen*" kuramının postkolonyal teorilere uyarlanarak yeniden ele alınmasıyla oluşturulan aşağıdaki yeni kavramsallaştırmalar sömürge bir ulus olan Kürtlerin -Kuzey Kürdistan- üzerinden verilen örneklerle açıklığa kavuşturulacaktır.

Mimetik Öz Algı/Öz Nefret: Sömürgecinin kendini var etmesi ve meşru kılmasının en etkili yol ve yöntemi sömürgeyi her açıdan kendisinden aşağı olduğuna ikna etmektir. Bu ikna yönteminin başarılı olmadığı dünyada tek bir sömürge örneği yoktur. W.E.B Du Bois, "*The Souls of Black Folk*" (*Siyah Halkın Ruhları*) adlı eserinde, bu ikna süreciyle oluşan siyah bilincini "*ikili bilinç*" olarak adlandırmaktadır. İkili bilinç, kendi benliğine ötekinin gözüyle bakan ve kendini ona küçümsemeye bakan ötekinin değerleriyle ölçen sömürgecinin sahip olduğu bilinçtir ve bu bilinç yüzünden sömürge kendini gerçekleştiremez. "*Mimetik Üçgen*"de "nesne"yi negatif öz algı niteliği olarak tanımladığımız durumda nesneye yönelimi sağlayan yani sömürgeyi nesneyle ilgili dolayım layan sömürgeci olmaktadır. Bu durumda sömürgecinin kendisine yönelik (tarihine, kültürüne, sosyolojisine, benliğine) olumsuz algısı sömürgecinin onunla ilgili algılarının taklidi olmaktadır.

1 - Bkz. "Şark Islahat Planı", "İsmet Paşa'nın Kürt Raporu" vd.

Türk ulus devletinin inşa sürecinin bir parçası olan Türk modernleşmesinin önünde engel olarak kurgulanmış Kürtlerin “*ikili bilinç*”i doğal olarak kendini modernliğin zıttı olarak kodlamıştır. Türk modernleşmesinin ötekisi olarak kurguladığı Kürtler sömürgecinin aynasından kendine bakarak yıkıcı bir toplumsal/tarihsel/bireysel öz eleştiri geleneğine sahip olmuştur. Bu sebeple Kürtler sömürgeciye karşı direnirken dahi kendi kültürlerine, toplumsal yapılarına karşı jakoben ve indirgemeci bir tutumla yaklaşmış hatta kurtuluş ideolojilerinde kimi zaman açık kimi zaman örtük bir şekilde evvela kendi “*iptidai*” kültürlerini dönüştürmeyi –iç dinamiklerle savaşmayı- öncelikli kılmıştır. Kuzey Kürdistan’daki Kürt mobilizasyonunun büyük bölümünü tekelinde tutan hâkim hareket –Kürt kültürü ve tarihinin bazı unsurlarını moral değer olarak belirlemiş olsa da- bu mimetik negatif öz algıdan hem beslenmiş hem de bu algıyı beslemiştir.²

Kürtlerin *negatif mimetik* öz algısı toplumsal, kültürel, siyasal vs. her alandaki sorunu dönüp dolaşıp kendine bağlayacak bir mekanizma olarak işlev görmektedir. “*Biz Kürtler adam olmayız*”, “*Tavuk için adam öldüren Kürt bir devlet yönetemez*”, “*İki aşiret bir yayla sorununu çözemiyor Kürtler devlet olsa kendilerini nasıl yönetecekler*”, “*Kadınlarına hayvan muamelesi yapan Kürtler modernleşemez*”, “*Farklı iki köyden iki Kürt Kürtçe konuşunca birbirini anlamıyor. Kürtçe edebiyat, bilim nasıl yapacaklar?*”, “*Kendi komşusuyla husumetini bile Türk polisi araya girmeden çözemeyen Kürt ulusal birliğini nasıl sağlayacak?*”, “*Devlet-sömürgeci devlet-ortadan kalksa Kürtler birbirini bir tarla için katleder. Kürtlerin başında hep bir sopa*

2 - Kürtlerin negatif öz algısı Hem Kürt solunda hem de Kürt sağında ortaya dünyada eşi benzeri olmayan bir milliyetçilik örneği çıkarmıştır. Tarihsel açıdan paralelliği bulunan, birbiriyle işlevsel ve zorunlu bir ilişki içerisinde olan milliyetçilik ve modernizmin en önemli metodolojisi geçmişi/geleneği pozitif anlamda yeniden ele alıp geleceğe yönelik ilerlemeler hedefler için bir motivasyon aracına dönüştürmektir. Kürt milliyetçiliği ve modernleşme ideolojisi dünyadaki diğer örneklerle kıyaslanınca tam tersi bir pratik içerisindedir. Sadece dünyadaki egemenlerin değil ezilenlerin/sömürgecilerin milliyetçi ideolojileriyle kıyaslanınca da durum değişmemektedir. Kürtlerin –sağ veya sol kanadın ilham ettiği- milliyetçilikleri ulusal itibar/özgüven yaratmaktan ve ilerlemeci olmaktan ziyade mimetik negatif öz algının güdümünde olmuştur. Kurtuluş mücadelesinde hayati rol oynayan toplumsal ve ulusal özgüven böylelikle zayıflamış ve Kürt milletinin bir itibar sermayesi kazanmasına ket vurmuştur. Kendi tarihi, sosyolojik ve kültürel dinamiklerini yıkıcı bir eleştiriye tabi tutarak geleceği inşa etmeye çalışan veya geçmişi muhafazakâr bir tutumla idealize eden bir Kürt milliyetçiliği/modernleşmesi ve kurtuluş mücadelesi söz konusudur. Bunun en önemli sebebi de Kürtlerin diğer sömürge ulusları gibi “kolonyal hastalıklarıyla” yüzleşmedeki yetersizlikleridir. Bu yetersizlik Kürtleri sömürgeciye yönelik düşünsel ve fiziksel muhalefetinin dahi en nihayetinde sömürgeci lehine işlemesine sebebiyet verecek düzeyde ölümcül sonuçlar yaratmaktadır. Ayrıca hâkim Kürt hareketi son süreçte milliyetçilik ve modernliği de birbirinden ayırarak tarihi paralel bu iki olgunun ve ideolojinin zorunlu ve işlevsel ilişkisini koparmıştır. Kürt sağı ise -modernleşmesiz milliyetçilik diyebileceğimiz bir ideolojiyle aynı yanı sıra tersinden sapmıştır. Ancak Kürt milliyetçiliği ve modernleşmesinin Kürt tarihselliği içerisinde her zaman bu şekilde grotesk bir metodolojiye/içeriğe sahip olmadığını da belirtmek gerekir. Fırat Aydıncıya Dipnot dergisinde ele aldığı makalesinde 1932’de yayına başlayan Hawar Dergisi/geleneğinin Kürt tarihselliği içinde bir halkın ilk defa modern araçlarla modernleştirilme denemesi olduğuna değinerek, bu Kürt modernleşmesi denemesinin Batı dışı toplum modernleşmeleri tarihinde amacı modernleşme olduğu halde batılılaşma parkuruna balıklama girmeyen özgün ve nadir bir modernleşme olduğundan bahseder. “Batıda uzun zamanlar kalan Celadet ve Kamuran’ın yazılarında dahi modern form ve toplum biçimlerine duyulan açık bir özlem bulunmamaktaydı. Tersine Kürdistan’ın otantikliğine, coğrafi güzelliğine, solidarist toplumsal biçimlerine özlemle bahsedilmekteydi” (Aydıncıya, 2010: 212-213). Bu tespit ilk modern Kürt milliyetçiliği hareketinin Kürt tarihi ve kültürü bağlamında milli bir özgüvene sahip olduğunu ve tüzüğünü bu milli iftiharla oluşturduğunu göstermektedir.

gerek” gibi bizzat Kürtlerce dile getirilen, Kürtlüğü yobazlık, muhafazakârlık, kadın düşmanı, aşiretçi/kabileci, feodal, töreci vb. tanımlamalarla birleştiren bu oto-oryantalist düşüncelerin referansı sömürgeci. Kürt yerleşimlerinde ki kentleşme sorunu, alt ve üst yapı yetersizlikler dahi sömürgeci devletin kurumsal zafiyeti ve eksikliği olarak değil -seçimle kazandığı yerel yönetimlerde bile yeterli söz hakkına sahip olamayan- Kürtlerin kendinden menkul yetersizliklerinin sonuçlarıdır.

Albert Memmi “*Sömürgecinin Portresi Sömürgeleştirilenin Portresi*” adlı çalışmasında sömürgece yaşanan münferit olayların sömürgeci tarafından tüm sömürgeye mal edilerek sömürgecinin “*kolektif bir anonimlik*”ğe hapsedildiğini söyler (Memmi, 2009) Bu kolektif anonimlik sömürgecinin miras aldığı stereo-tip öz algılar olarak sömürge bilincinde tezahür eder. “*Mimetik anonim öz algı*” diye kavramsallaştırabileceğimiz bu durum negatif mimetik özalgıdan beslenmektedir. Eşine şiddet uygulayan bir Kürt erkeği, bir Kürt siyasetçinin veya örgütünün basiretsizliği, hırsızlık, uyuşturucu ticareti gibi faaliyetlere yönelmiş bir Kürt, üstü başı kirli bir Kürt vs. sömürgeci nezdinde olduğu gibi Kürtler nezdinde de tüm Kürtleri temsil eder.

Egemen Kürt siyaseti bugün gelinen noktada evrensel değerler ve ideolojileri referans alarak Kürtlerin ayrı bir devlet kurmasını gerekliliğini ötekinin varoluşuna saldırı, illiklik, ırkçılık ve ilerlemeye/modernleşmeye engel bir muhafazakârlık olarak olumsuzlarken esasında mezkûr mimetik düşüncelerin de etkisindedir. Aynı durum “*ümmeğin bir parçası*” olan Kürtlerin ayrı bir devlet kurmasını etik açıdan olumsuzlayan Kürt İslamcılar için de geçerlidir. Her iki cenah da Kürtlerin kendi kendini yönetmeye yeter bir millet olmadığını kabullenmiştir.

Mimetik Öteki Nefreti: Sömürge insanı tipik olarak yabancıya (efendiye) hayrandır. Sömürgecinin pozitif değer biçtiği sömürgecinin pozitif nesnelere (arzu, sempati vb.) gibi negatif nesnelere de sömürge tarafından paylaşılır, yani sömürgecinin öfke, nefret, eleştiri gibi pratiklerinin dolayımılayıcısı da sömürgeci. Sömürgecinin kendi tarihsel, siyasal, sosyolojik deneyimlerinin/ ilişkilerinin sonucu olarak belirlediği “öteki”ler “*mimetik sömürge*”nin de ötekileri olur. Bu açıdan bakılınca Kürtlerin öteki olarak belirlediği devletlerle/milletlerle ilgili tutumları onlarla bir millet/devlet olarak yaşadıkları doğrudan tarihi veya güncel ilişkilerin sonucu olmaktan ziyade, Kürtlerin sömürgecilerinin Batı’yla yaşadığı deneyim ve rekabetten kaynaklı taklit üçüncü dünyacı antiemperyalist bir tutumdur. Daryush Shayegan’ın tabiriyle bu “*ilkel batı nefreti*” şeklindeki mimetik nefret ve protesto Kürtler lehine bir sonuç yaratmayarak onları uluslararası diplomatik destek alabilme adına pragmatist bir siyaset gütmeye basiretsizliğe düşürmektedir. Hakeza Yahudi, Ermeni fobisi, İsrail

karşıtlığı ve Filistin taraftarlığı da Kürtlerin sömürgeci üzerinden belirlediği taklitçi pratikler olup bunun en iyi ispatı da Kürt solu ve sağının Filistin'in bağımsızlığını meşru görürken kendi bağımsızlıklarını olumsuzlamalarıdır.

Mimetik Sempati/İlgi: Girard, "Üçgen arzu nesnesinin yüzünü değiştiren arzudur. Dolayımlayıcının itibarı arzulanan nesneye de geçer ve ona aldatıcı bir değer verir." demektedir (Girard, 200: 35). Sömürgeciye pozitif değer yükleyen sömürge bazı sempati/ilgi nesnelere sömürgeci üzerinden yönelir. Kürtlerin zaman zaman gündemlerinde tuttıkları isimler, hareketler, olaylar vs. sömürgecinin dolayımlayıcı rolünün sonuçları olarak belirirler. Bu durum zaman zaman sömürgecinin koşullara göre sömürgeyi manipüle etmek amacıyla uyguladığı bir strateji olarak da kullanılarak, sömürgecinin direnişi ve algısı kontrol altına alınmış olur. Dikkatli incelendiğinde Kürtler arasında en fazla popüleriteye sahip birçok Kürt yazar, siyasetçi, şarkıcı ve sanatçının aynı zamanda Türkiye genelinde de –Türkler tarafından da- bilinen, sevilen isimler olduğu görülecektir.

Kürt kamuoyunun gündemine oturan pek çok olayın/gelişmenin Kürtler açısından önem taşıyan eş zamanlı diğer olayların/gelişmeleri kapsamaması, sömürgecinin bu manipülasyonu ile ilgilidir. Örneğin Rojava'daki gelişmelerle eş zamanlı ortaya çıkan İran Kürdistan'ındaki pek çok Kürt hareketinin kuzeyli Kürtlerin gündeminde yer almaması sadece basın sansürüyle açıklanacak bir durum değildir. Kürtler açısından önemi su götürmez olsa da sömürgeci tarafından Rojava'nın gündemi Rojhelat'ın gündem olmasına ket vurucu bir araç olarak gerektiği zamanlarda ön plana çıkarılmıştır. Rojava'daki gündem aynı şekilde Kürdistan'da hendek siyasetinin revaçta olduğu ve devlet şiddetinin pervasızca arttığı dönemlerde de Türkiye tarafından işlevsel bir şekilde kullanılarak hendeklerle birlikte yaşanan Kürt mobilizasyonu devlet lehine kontrol altına alınmıştır. Hâkim Kürt siyasetinin güncel en popüler ismi olan Selahattin Demirtaş'ın Kürtler nezdindeki itibarı artık sadece başarılı bir Kürt siyasetçisi olmasından ibaret değildir. Demirtaş'ın Türkiye genelinde –Türk solu ve Türk entelektüelleri nezdinde- kazandığı popüleritenin Kürtler nezdindeki itibarını beslediğinden söz edilebilir.

Mimetik Öz Şiddet/Nefret: Mimetik öz şiddetin ve nefretin kaynağı "*mimetik öz algı*"dır. Sömürgecinin sürekli olarak olumsuz özellikler atfederek özgüven kırılması yarattığı sömürge kendine karşı içselleştirilmiş derin bir öfke ve nefret içerisindedir. Bu sebeple başına gelenlerden kendini sorumlu tutarak kendisini en ağır şekilde eleştirme konusunda sömürgecinin ona karşı nefret ve şiddetini taklit etmekten alıkoyamaz kendini. Kürt edebiyatçı Mehmet Şarman'ın 2011'de Radikal gazetesinde yayınlanmış olan "Sen hiç Kürtlere benzemiyorsun" yazısı bu savı destekleyecek mahiyettedir. BDP milletvekili Kürt siyasetçi B.Y'nin

resmi eşi olmayan bir kadınla Bodrum'da çekilmiş tatil fotoğraflarının Türk medyası tarafından teşhir edilmesi sonucunda yaşanan gelişmeler neticesinde kaleme alınan bu yazıdan alıntılar şu şekildedir: "B.Y.'nin haberini ilk yapan gazetenin, milletvekilin eylemlerdeki puşili fotoğraflarının yanı başına mayolu fotoğraflarını koymasıyla 'Sen hiç Kürtlere benzemiyorsun' söyleminin resimlenmiş hali ortaya çıktı. Yapılan, Kürt siyasetinin bir aktörü olarak Bodrum'da biz müstakbel Türkler arasında ne işin var refleksinin kaba bir tezahürüydü. Çünkü Kürd'e yakışan elinde taşıyla eylemlerde bulunmak ya da metropollerin kenar mahallerinde gasp yapmak, belki de iyi insan modunda hep hamal psikolojisiyle efendisi karşısında eli kolu bağlı bir pozisyon almaktı... Emin olun B.Y., kendi eşiyile de orada içki içmiş olsaydı, yine bir haber değeri taşıyacaktı... Kürt cenahından B.Y.'a 'Bize yakışmaz bu tür şeyler, hepimizi utandırdı' minvalinde eleştiriler yapıldı... Belki en trajik olanı milletvekilin, kendisini savunurken içine düştüğü acizlik ve sarıldığı mağdur söyleminin hem bu eleştirileri yapanlarla hem de bu durumu haber yapanların zihniyet dünyasıyla yakın akrabalığıdır. B.Y., açıklamasında düğüne gittiğini, bindiği teknenin tek kişilik değil 150 kişilik olduğunu, hatta makarna yediğini söyler... Burada dikkati çeken milletvekilinin öz eleştirisi dahil tüm eleştiriler bir siyasetçinin uygunsuz görüntülerinden daha ziyade Kürdün asla ulaşamayacağı refahı ve Kürde layık olmayan bir yaşam biçimine B. Y.'nin hadsizce ortak oluşuydu.....". Yazarın değinmek istediği özetle Kürtlerin kendilerine yönelik şiddete varan eleştiri geleneğinin meşruiyetini sömürgecinin belirlediği bir Kürt karakteristiğine dayandırdığı gerçeğidir. Yıllarca tüm resmi kurumsal ve askeri gücünü Kürtleri yönetilmeye ihtiyaç duyan "ilkeller" olduklarına ikna etmeye harcayan sömürgecinin en büyük başarısı fiziksel, mental ve epistemik şiddetini sömürgecinin bir öz-şiddetle kendi kendine uygulamasını sağlamış olmasıdır. Bunun bir sonucu da içe doğru radikal bir şiddet göstermede beis görmeyen sömürge Kürd'ün dışarıya karşı oldukça demokratik ve toleranslı oluşudur. Örneğin Deniz Baykal'ın benzer şekilde gayrimeşru bir kadınla çekilmiş videolarının ifşası, özel hayatın ahlaksızca teşhiri olması hasebiyle Kürtlerce eleştirilmiştir. Kürtler kendi içlerinde bolca "ihaneççi, ajan" yakıştırmalarına layık insan, parti bulmakta oldukça esnek bir tutuma sahipken genellikle pragmatist bir saikle Kürtler lehine ufacık bir pratik sergileyen bir Türk partisini, bir Türk siyasetçiyi, bir Türk sanatçı veya yazarı en ateşli şekilde desteklemede de oldukça misafirperverdir. Farklı isimlerle örgütlenmiş Kürt partileri birbirleriyle -yüzlerce ortak noktalarına rağmen- bir sinerji yaratamayacak kadar yıkıcı bir rekabet ilişkisi içerisindeyken bir Türk partisinin üşengeç ve muğlak bir tutumla uzattığı zeytin dalına el uzatmamayı etik bir sorun olarak görecektik kadar da kadirşinastırlar. Bir Kürt üç gündür tanıdığı bir Türk arkadaşına gösterdiği hoşgörüyü yıllarca dostluk ilişkisiyle beraber olduğu bir Kürt arkadaşına göstermez.

Dolaylıcılarına göre arzulayan özneyi mazoşist olarak adlandıran Girard “Mazoşist,..ona karşı sevgi ve şefkat gösterenlere arkasını dönecek; tam tersine ona gösterdikleri küçümseme yoluyla onun gibi lanetlenmişlerin soyuna ait olduklarını kanıtlayanlara yönelecektir.” demektedir (Girard, 2001:150) Siyasi tüzüğü –Türkiye’nin geneli açısından bakıldığında-tüm diğer Türkiye partilerinin çok ilerisinde bir misyon ve vizyon içerdiği halde seçimlerde barajı aşma riskiyle her daim karşı karşıya olan hakim Kürt siyasi partisi, Kürtler dışından gelen birkaç binlik oya minnetle teşekkür ederken eleştirilerini “*hain Kürtlere*” yöneltmektedir. Bu hakim Kürt siyasetine angaje Kürtler günümüzde Kürtlerin bir asırdır yaşadığı zulmün ve sosyolojik/antropolojik tahribatın ilk elden sorumlusu Atatürk’ü dahi artık bir devrimci olarak idealize ederken, hakim Kürt siyasetine yapıcı eleştiriler yönelten bir Kürt entelektüeli, sanatçıyı veya siyasetçiyi kolaylıkla psikolojik hatta fiziksel linçe maruz bırakabilmektedir. Müslüman Sünni Kürtlerin Alevi, Ezidi, Yarsani gibi başka din mensubu Kürtlere veya tersinden Alevi, Ezidi, Yarsani Kürtlerin Sünni Kürtlere yönelik öfke, nefret gibi pratikleri de *mimetiktir*. Sömürgecinin ulusal Kürt birliğini önlemeye yönelik tüm tarihsel, bilimsel, sosyolojik manipülatif savları Kürtler arasında hizipleşmeyi derinleştirmiş hatta aynı etnikten olma gerçeğini inkâr edecek düzeyde içselleştirilmiştir. Farklı Kürt lehçeleri veya şiveleri arasında bile hangisinin gerçek Kürtçe olduğu ve hatta bu lehçe/şive farklılıklarının acaba Kürtçe adında bir dil olmadığı şeklindeki sömürgeci savlarına dayanan kuşklar da benzer şekilde *mimetiktir*.

Mimetik Politika/İdeoloji/Muhalefet...: Sömürgecinin kendi bekası uğruna her türlü aracı –eğitim, kültür, hukuk, ordu, din vs.- işe koyarak konsolide ettiği resmi ideolojisi artık sömürge Kürtler tarafından içselleştirilip, yeniden üretilen bir ideolojiye dönüşmüştür. Bu taklit ideoloji sadece açıkça sömürgeciden yana olan sömürgece tezahür eden bir ideoloji olmayıp sömürgeciye en muhalif Kürd’ün bile entegre olduğu bir ideolojidir. Mimetik politika/ideoloji/muhalefet sömürgecinin sömürgecinin muhalefet dinamizmini bile kendi resmi ideolojisi etrafında kontrol etmeye muktedir olduğunun ve sömürgecinin, sömürgecinin taklitçisi ve temsilcisi haline nasıl gelebileceğini görmemizi sağlayacak bir kavramsallaştırmadır.

Hâkim Kürt siyaseti uzun zamandır Kürdistan sınırları içerisindeki nüfuzundan ve popülerliğinden tatmin olup bunu ulusal bir siyasete dönüştürememiş, Kürdistan’da %90'lara varan oylarına rağmen aynı başarıyı Türk illerinde yakalayamamış olduğuna hayıflanarak, asıl temsil ettiği kitle nezdindeki başarısını değil, Türk illerindeki başarısızlığını ölçüt alarak kendini özeleştiriyeye tabi kılmış siyasi tüzüğünü de buna göre revize etmiştir. Yerel ve genel seçimlerde desteğini neredeyse tamamen Kürt oylarından alan Kürt siyasetçileri, Kürtler dışındaki etnik kesimlerden aldıkları cüzi oylar karşısında duydukları minnet

ve heyecanla milyonlarca Kürd'ün reel etnik ve milli hassasiyetlerini tüzüklerinde sansürleyip iktidara muhalefet adı altında Türkiye'nin resmi ideolojisinin ilham verdiği hedef ve amaçların garantörü olduğunun propagandasını yaparak, Türkiye'nin sakat demokrasisinin şekle sığdırılmış parlamenter rejiminin etkisiz bir temsilcisi haline gelmişlerdir. Bugün Türk illerindeki ekolojik tahribatları bile Kürdistan'da yaşanan sorunlarla aynı terazide ele alarak etik, eşitlikçi, demokratik bir siyaset gütmekle kendini onore eden hakim Kürt siyaseti ekolojik bir sorunla milli/etnik bir sorunu aynı potada çözebileceği şeklindeki grotesk siyasi tutumunu "barış, kardeşlik" şeklindeki hümanist söylemlerle idealize ederek sömürgecinin yıllardır meşru kılmaya çalıştığı Misak-ı Milli ideolojisiyi konsolide etmeye başlamıştır. Evvelinde bağımsızlık arzusu ve antikolonyal bir söylemler hareketine başlayan bu siyaset artık etnik siyaset yapmayacağını defalarca vurgulayıp, "Türkiyeleşmeyi" ilham ederek işi miting alanlarında Türk bayrağı sallamaya dek vardırılmıştır. Bu siyasetin "ortak vatan, Türkiye'nin bölünmezliği" şeklindeki taklit söylemi Kürdistan'ın diğer parçalarındaki sömürgecilerin de toprak bütünlüğünü içermektedir. Şengal'in kurtarıldıktan sonra Federal Kürdistan'a değil Bağdat hükümetine bağlanması gerektiğiyle ilgili açıklamalar, Rojava'nın isminin etnik gönderme içermesi ve Suriye'nin bütünlüğüne uymaması gerekçesiyle "Kuzey Suriye" olarak değiştirilmesi buna örnektir.

Kürt sağında veya solunda en ateşli şekilde savunulan ve Kürt kamuoyunca da giderek içselleştirilmeye başlanan ideolojilerin sömürgecinin resmi ideolojisinin birer taklit ve tekrarı olduğunu birkaç temsili örnekte açıkça görmek mümkündür. TBMM başkanı İsmail Kahraman'ın, 2018 yılında 23 Nisan gündemiyle gerçekleştirilen genel kurul oturumunda HDP'li Pervin Buldan ve Meral Danış Beştaş'ın "Kürt illeri" ifadelerini kullanmasına tepki göstererek "Kürt illeri, neresi o yer yok öyle bir yer, Türkiye coğrafyasında yalnızca Türkiye Cumhuriyeti hükümeti var. Kürt illeri demek anayasaya da iç tüzüğe de aykırıdır. Kürt illeri ifadesini kullananları oturumdan çıkarmak isterim. Ya meraminizin Türkiye'yi bölmek olmadığını söyleyin ya da sizin oturumdan çıkarılmasını teklif edeceğim" şeklindeki açıklamalarına Kürt siyasetçi Meral Danış Beştaş "Siz yarın öbür gün Kürtler de yoktur diyeceksiniz. Yok mu olalım?. Siz bölüyorsunuz bu ülkeyi... Biz Kürdüz... Siz nasıl Türkiye'yseniz biz de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Kürtleriz... Doğru, biz Türkiye partisiyiz. İçimizde Türkler, Kürtler, Süryaniler, feministler de var. Biz bu ülkede Kürtler için kimseden ne eksik ne de fazla bir hakkı olmasını istiyoruz. Bu ülkenin özgür ve eşit yurttaşı olarak konuşuyorum..." şeklinde muhalefet etmiştir. Günümüzde egemen Kürt siyaseti ve genel Kürt aklının da paylaştığı Danış'ın bu görüşleri, "ülkeyi siz bölüyorsunuz", "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız"

şeklindeki cümlelerinin altı çizilip bir alt metin okuması yapıldığında, meclis başkanının açıklamalarının dayandığı resmi ideolojiyle bir çatışma içinde olmayıp, ortada sömürgeciyle muhalefet kılıfına bürünmüş bir konsensüs vardır esasında. 2015'te Kuzey Kürdistan'da başlayan "öz yönetim" ilanlarında dahi Kürt halkına okunan metinlerde Türkiye'nin bölünmez bütünlüğü vurgusu vardır. Öz yönetim ilanlarında yer alan "...Biz Halk Meclisi olarak, devleti reddetmeyip, ancak bu şekilde devletin kurumlarıyla yürüyemeyeceğimizi, bunun için kentte bulunan devletin tüm kurumları bizim için meşruiyetini kaybetmiştir. Bu şekli ile devletin hiçbir atanmış bizi yönetmeyecektir..." şeklindeki paradoksal, kafa karıştırıcı ve hatta devleti ve kurumlarını ayrı iki şey gibi ifade eden anlamsız mesaj esasında sömürgecinin "vatanın bölünmezliği" şiarını tekrar ve taklit etmiştir. Bu direnişin ulusal yönü bizzat Kürt egemen aktörleri tarafından inkar edilerek tüm Türkiye halklarının bir direnişi olarak lanse edilmiştir. Kürdistan'da başlayıp biten bu sürecin ilk günlerindeki başat sloganı "Biji Kürdistan" iken bu sloganın ivedilikle yerini "seni başkan yaptırmayacağız" sloganına bırakması bu sebeptir.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti ve onu temsil eden hükümete karşı gibi duran Kürt siyasetinin muhalefeti esasında sömürgeciye entegre olmaya –Türkiyelileşmeye– can atan bir çağrı olduğu halde sömürgecinin sömürgeye karşı hem itici hem çekici–hem bensen hem değilsin– tipik siyasetinin sonucu olarak ciddiye alınmamakta ve sömürgecinin bağımsızlaşma isteği olarak yine de kriminalize edilmektedir. Girard, dolayımdayıcı ve arzulayan özne arasındaki ilişkiyi şöyle bir benzetmeyle dile getirmektedir "Dolayımdayıcı bir engel rolü oynamadan ya da oynar görünmeden örnek rolünü oynayamaz. Kafka masallarındaki acımasız nöbetçi böyledir. İzleyicisine cennetin kapısını gösterir ama aynı işaretle de oraya girmesini engeller (syf 28)... Kürt aklı ateşli muhalefetine dahi örtük olarak sömürgecinin birkaç özür ve telafi edici hamlesine karşılık onu kolaylıkla affedebileceğini ve ona olan yakınlığını haykırmaktadır aslında. Girard bu durumu: "En ateşli taklit en güçlü biçimde inkâr edilendir... Örnek aldığı kişinin büyüü altında olan izleyici onunla aynı arzuya yönelmiş olmanın rekabeti içerisinde bütün gücüyle dolayım bağını inkâr etmeye çabalar. Aradaki rekabet dolayımdayıcının bir düşman olarak algılanmasına sebebiyet verse de dolayımdayıcının görünüşteki düşmanlığı onun itibarını azaltacağına tam tersine güçlendirmektedir. Özne, örnek kişinin onu mürit olarak kabul etmeyecek kadar kendini üstün gördüğünden emindir. Dolayısıyla arzulayan özne, dolayımdayıcı karşısında birbiriyle çatışan iki duygu arasında bölünmüştür; boyun eğmiş saygı ve yoğun hınç. Bu, nefret adını verdiğimiz tutkudur. Nefret duyan kişi, bu nefrette saklı olan hayranlık nedeniyle önce kendinden nefret eder. Bu çılgın hayranlığı başkalarından ve kendisinden saklamak için

dolayımlayıcısını yalnızca bir engel olarak görmek ister” şeklinde açıklamaktadır (30-33)... Girard bu savına dayanak olması açısından Dostoyevski'nin “Yeraltından Notları”nın kahramanının bir anekdotunu sunar: “Arzulayan özne dolayımlayıcısının karşı konulmaz baştan çıkarıcı kişiliğini çalmak ister. Bu amaç aşta da nefrete de aynıdır... Bir bilardo salonunda tanımadığı bir subay tarafından itilip kakılan ‘Yeraltından Notlar’ın kahramanı o anda dayanılmaz bir intikam isteğiyle yanıp tutuşmaya başlar. Bu nefreti haklı hatta akla yatkın olarak değerlendirebiliriz, ancak metafizik anlamı yer altı adamının hakaret edeni alt etmek ve baştan çıkarmak için yazdığı mektupta açığa çıkar: ‘benden özür dilemesi için ona yalvarıyordum... Subayda soyluluk duygusu olsaydı kaçınılmaz olarak yanıma koşarak boynuma atlar bana dostluğunu armağan ederdi. Bu ne kadar dokunaklı olurdu! Ne kadar iyi geçinir ne kadar mutlu yaşadık!.....”(Girard, 2001:60-61).

Kürt İslamcılarının da büyük çoğunluğu Kürtlerin ayrı bir devlet olma hakkı konusunda olumsuz bir düşünceye sahip olup Kürt kimliğini sahiplenmeyi Müslüman kimliğe/ümmete bir ihanet olarak telakki etmektedir. Kürt solunda “devrim” ideolojisiyle manipüle edilen “ulusal Kürt mücadelesi” Kürt sağında da “ümmetçilik” ideolojisiyle manipüle edilmiştir. İslamcı Kürt aklı da 63’e yakın bağımsız İslam devleti varken “İslam ümmeti” adı altında birleşik bir İslam devleti veya Osmanlıcı ütopyalarla kendisini oyalamakta ve sömürgecilerinin kendinden menkul “bölünmez bütünlüğüne” riayet etmektedir.

Mimetik Bellek: Sömürgecinin dolayımlayıcılık rolü sömürgecinin ulusal belleğinde de devrededir. Sömürgecinin sömürgecinin bellek inşasındaki rolü planlı/bilinçli olabileceği gibi sömürgeciye örtük veya açık pozitif değer biçen sömürge, sömürgecinin özel bir çabası olmadan da bellek inşasında sömürgeciden ilham alabilir. Sömürge, sömürgeciden dolayım lanarak oluşturduğu bu ulusal bellek inşasında iki farklı refleks gösterir. Bu reflekslerden biri sömürgecinin pozitif değer biçtiği sömürge geçmişine/tarihine sömürgecinin de pozitif veya negatif değer biçmesi yani sömürgecininkiyle doğru orantılı refleks, öteki ise ters mimesis (ters taklit) adıyla kavramsallaştırabileceğimiz yani sömürgecininkiyle ters orantılı refleksdir. Her iki durumda da dikkat çekilmesi istenen nokta sömürgecinin bellek inşa sürecinde sömürgecinin belirleyici olduğudur.

Ters mimesis refleksi sömürgecinin negatif değer biçtiği tarihsel olay/olgu/kişiliklere sömürgecinin pozitif değer biçmesi veya tam tersi sömürgecinin pozitif değer biçtiğine sömürgecinin negatif değer biçmesidir. Yani sömürgecinin belleğinde olumlu veya olumsuz bir değer biçerek canlı tuttuğu hususların seçimi sömürgecinin etkisi altında gerçekleşir. Dolayım layıcılık rolünün bilincinde olan sömürgeci, sömürgecinin bellek inşasına müdahale ederek sömürgecinin algısını şekillendirmede işine yarayacak –manipüle etmeye elverişli- kişi

ve olayları dolaşıma sokar. Bu kişi ve olaylar sömürgecinin gündeminden sömürgecinin gündemine transfer olarak sömürgeciye muhalefet amaçlı sömürge tarafından sahiplenilen veya reddedilen olay ve kişilere dönüşür. Sömürgecinin tarihinde dikkat çekilen olay ve kişiler sömürge açısından gerçekten önemli olay ve kişiler olsa da sömürgecinin, sömürgecinin mobilizasyonunu kontrol ve yönetmede bir araca –epistemik şiddete- dönüşürler.

Örneğin, Şeyh Said Ayaklanması, sömürgecinin resmi eğitim müfredatında Türk Kurtuluş mücadelesinin kazanımlarını ve Türk modernleşmesini sabote etmeye yönelik bir ayaklanma olarak ele alınmıştır. Bu ayaklanmanın sebepleriyle ilgili dolaşıma sokulan sömürgeci savları Kürtlerde oluşturulmak istenen –gerici, modernleşme karşıtı, ulusal birlikten yoksun vb. şeklinde- bir öz bilinç inşasının araçları olagelmıştır. Sömürgecinin sürekli olarak “irticai, gerici bir ayaklanma” şeklinde negatif anlamlar yükleyerek Kürtlerin belleğinde canlı tutmaya çalıştığı bu Kürt ayaklanması Kürtlerin yakın tarihli direnişlerinin önemli bir moral değeri olsa da ayaklanmanın ulusal bir muhtevaya sahip olup olmadığı konusunda Kürtler arasında ihtilaflar da her daim olmuştur. Şeyh Said’in dini kişiliği ve dönemin coğrafi ve iletişim açıdan sınırlılıklarının ayaklanmanın tüm Kürdistan’a yayılmasına engel oluşu ister istemez Kürtlerin bu ayaklanmanın ulusal değil dini ve lokal bir muhtevaya sahip olabileceği kuşkusunu beslemiştir. Ayrıca Şeyh Said’in Sünni din adamı kimliği Sünni Kürtlerin ve diğer dinlere mensup Kürtlerin ortak ulusal bir bellekte buluşmasına engel bir husus olmuştur. Sömürgecinin de bu ayaklanmayı gündemine özellikle alması bu spekülasyonları yaratmaya elverişli olmasından kaynaklıdır. Şeyh Said isyanının sebepleri, faileri ve muhtevasıyla ilgili bilgiler de çoğunlukla sömürgecinin çizdiği çerçeveye sınırlı kalmıştır. Bu ayaklanmayı sömürgeciden dolaymlanarak gündeminde tutan Kürtler de ekseriyetle bu sınırların içerisindeki bilgilerle sınırlı olarak ayaklanmayı tarihi moral değer olarak belirlemiştir. Şeyh Sait ayaklanmasını fitilleyen diğer Kürt kişilikler ve olayların sömürgeci tarafından pek dile getirilmemiş olmasından mütevellit Kürtler de Şeyh Sait ayaklanmasının arka bahçesini pek bilmezler. Örneğin ayaklanmanın tetikleyicisi Azadi Hareketi ve bu harekete mensup Cibranlı Hâlid Bey, Kör Hüseyin Paşa, Hasenanlı Hâlid Bey, Yûsuf Ziyâ Bey, Ekrem Cemil Bey, Şûrâ-yı Devlet eski reisi Seyid Abdülkadir Bey Kürtlerce pek bilinmez. Mezkûr hareketin manifestosunda seküler milli hedeflerin –bağsız bir Kürt devleti- inkâr edilmeyecek şekilde açık olması sömürgecinin bu hareketi ve hareketin kişiliklerini –sömürgecinin tanımını engellemek için bilinçli olarak kendi gündemine sokmamasının sebebidir.

Yine Dersim ayaklanmasının kilit ismi Seyit Rıza’nın da sömürgecinin en çok zikrettiği “düşman” isimlerden biri oluşu Seyit Rıza’nın Alevi kimliğinin,

Dersim isyanının ulusal değil lokal ve dini bir ayaklanma olduğu konusunda oluşturulmak istenen algı için elverişli olmasından kaynaklıdır. Said Nursi ismi de aynı minvalde verilebilecek bir örnektir. Bir başka örnek de Ağrı İsyanı olarak verilebilir. Sömürgecinin Ağrı İsyanı'na yeterince değinmemesi -örneğin resmi ders kitaplarında geçmez-, Ağrı İsyanının kilit ismi İhsan Nuri Bey'i ve Xoybun hareketini ise neredeyse hiç anmamış olması, İhsan Nuri'nin ve Xoybun'un isyanla ilgili manifestosunun apaçık seküler ulusal/milliyetçi hedefler içermesi, yani İhsan Nuri'nin manipüle edilmeye müsait bir dini kimliğinin olmaması ve Xoybun'un hedefinin apaçık bağımsız bir Kürt devleti kurmak istemesiyle ilgisi vardır. Sömürgecinin ismini düşman olarak bile zikretmediği İhsan Nuri'yi ve Xoybun Hareketi'ni Kürtler de genel olarak yeterince tanımaz ve bilmez. Verilen örnekler yukarıda bahsettiğimiz ters mimesis refleksine örnek mahiyetinde örnekler olup örnekler üzerinden iddia edilenler düşünmeye değerdir.

Sömürgecininkiyle doğru orantılı pozitif reflekslerle oluşan Kürt belleği için en çarpıcı örneklerden bazıları da Selahattin Eyyubi, Çanakkale ve Çaldıran Savaşı'dır. Selahattin Eyyubi, Kürt İslamcılarının dolayımlayıcısı rolündeki sağcı sömürgecinin Kürtlerin ayrı bir devlet kurmasını İslam dünyasına ümmete karşı etik bir sorun ve ihanet addeden ideolojisine hizmet edebilecek elverişli bir isim olarak Kürt belleğinde yeri konsolide edilmiş bir isimdir. Selahattin Eyyubi, Kürtleri sömürgecinin bekası uğruna şu mottolara ikna etmenin işlevsel bir aracı olarak kullanılmıştır. "Kürtler ümmetin en sadık milletidir.", "Kudüs'ü kâfirden alan Selahattin Eyyubi'nin torunları Kürtler", "Kürtler ümmetin İslam'ı en iyi temsil eden evlatlarıdır", "Kürtlerin İslam medeniyetine birçok katkıları olmuştur.", "Kürtler İslam ümmeti için et ve tırnak gibidir. Ayrılamaz bir bütündür", "Ümmetin-İslam ümmetinin- dili dini ırkı yoktur. Asıl olan İslam'dır". "Türkiye'nin kutsal bölünmez bütünlüğünün" meşruiyetine dayanak haline getirilen Çanakkale Savaşı, Çaldıran Savaşı gibi Türk resmi belleğinin önemli olayları "birlik, beraberlik, kardeşlik, dayanışma" şeklinde romantize edilmiş bir biçimde Kürtlerin de pozitif belleğinde yer etmiştir.

Nesnesini Kaybeden Mimetizm: Girard, "*mimetik üçgen*"de yer alan nesnenin bir süre sonra önemini kaybederek dolayımlayıcıya ulaşmanın, onunla bütünleşmenin bir aracı haline geldiğini ve öznenin arzu nesnesine ulaşmadaki asıl maksadının dolayımıcısına ulaşmak olduğunu söylemektedir (Girard, 2001:82). Yani "ötekine göre arzu", "öteki olma arzusu"na evrilir. Sömürge insanı tipik olarak yabancıya (efendiye) hayrandır. Hegel'in "Köle Efendi Diyalektiği"nde değindiği gibi kölenin efendinin varlığında kayboluşu söz konusudur. Sömürgecinin mimetik nesne'si (arzu, nefret, direniş, muhalefet vs.) bir süre sonra sömürgeciye ulaşmanın/yakınlaşmanın, onunla bütünleşmenin

bir aracına dönüşerek gölgede kalır. Proust'un *Swannların Tarafı* adlı kitabında yer alan "Ben olmayan her şey, dünya ve kişiler bana daha değerli, daha önemli daha gerçek bir hayatla dolu görünüyordu" cümlesini referans alarak Girard, "ötekinin tözünde erimeyi istemek için kişinin kendi tözüne karşı giderilmez bir tiksinti duyması gerekir" der ve öznenin/sömürgecinin bu ontolojik hastalığının ölümle sonuçlanacağını iddia eder (Girard, 2001: 61,224).

Sonuç Ve Öneri Yerine

Sömürgecilik sadece çıplak şiddet vasıtasıyla coğrafik yayılma değildir. Birçok postkolonyal teorisyenin de altını çizdiği üzere zihne yönelik sömürgecilik, sömürgeciliğin bekası için hayati önem taşır. Sömürge zihni/aklı sömürgeci tarafından sürekli modifiye edilen sömürgeye yabancılaşmış yapay/taklit bir akıldır. Bu kendine yabancılaşan - Sharo Garip'in tabiriyle- "protez akıl" sömürgecinin hakikatini taklit ederek sömürgeciliğin sürekliliğinin teminatı haline gelir. Bu sebeple Sömürgeciliğin sürekliliği ve yeniden yapılandırılmasında bir araç haline getirilen sömürge'nin kolonyal hastalıklarının bizzat sömürge tarafından teşhis ve tedavisi sömürgecinin nihai kurtuluşu için elzemdir. Siyasal, sosyal, kültürel vs. her türlü dinamiği sömürgeci tarafından dolaymlanan sömürge, kolonyal tahribatların zihinsel sonuçlarıyla yeterince yüzleşemediği vakit sömürgecinin temsilcisi/taklitçisi haline gelerek kendi hayatının faili olmaktan çıkar ve -sömürgeciye muhalefet ettiğini düşündüğünde dahi- kendi kendini sömürür. Mimesisin/taklidin sonuçta şiddet yarattığının altını çizen Girard taklidi arzulayan özne açısından mazoşist bir eylem olarak görür ve şöyle der: "Efendilik mazoşizme götürür ama kölelikten mazoşizme çıkan yol daha da kısadır. Köle verilen cezayı hak ettiğini düşünüyordur. Mazoşist mutsuzlukla metafizik arzu arasındaki zorunlu ilişkiyi anlamaktadır ama yine de bu arzudan vazgeçmiyordu. Bu arzu sonuçta hep kendi aleyhine dönecektir... Arzu eden özne kendi arzusunda taklidin oynadığı rolü algıladığı anda arzusundan vazgeçmelidir ... Edebiyat tarihçilerinin bize söylediklerine göre Stendhal'ın düşüncelerinin çoğu filozofların ya da ideologların mirasıdır. Demek ki çok parlak olduğu söylenen bu romancının kendisine ait bir düşüncesi yoktur. Stendhal başkalarının düşüncelerini taklit etmekten vazgeçtiği gün düşünceden de vazgeçmez: kendi kendine düşünmeye başlar." (Girard, 2001:149,150, 218).

Gayatri Spivak'ın "*Madun Konuşabilir Mi?*" adlı çalışmasında tartıştığı üzere madunun kendinin ürettiği kendine ait bir söylemi yoktur. Şöyle ki sürekli bir epistemik bir şiddete maruz kalan madunun zihni egemence işlenip üretilmektedir. Madunun tüm hayatına ve pratiklerine nüfuz edip onu egeme-

nin lehine işleyen bir yapıya hapseden bu durum madunun karşı söyleminde dahi işlemeye devam eder. Bu sebeple madun egemene karşı mücadelesinde dahi yine egemenin epistemik ve mental şiddetinin yarattığı kendi aleyhine bir zihin yapısıyla söylem üretir. Madun önce kendini tanımlayan oryantalist tanıma karşı çıkarken daha sonra kendisi bizzat bu oryantalist söylemi tekrar edebilir ve bunun üzerinden örgütlenebilir, bu örgütlülük tahakküm ilişkilerinin içinde bir direniş olmanın ötesine taşınarak, tahakküm ilişkilerinin bir parçası haline gelebilir. Diğer bir deyişle madun epistemik şiddetin bizatihi üreticisi haline gelebilir. Epistemik şiddet/epistemik ihlal mağduru madunun izinin sürülmesi gerektiğine ısrarla vurgu yapan Spivak bunu yapmayanları emperyalizmi devam ettirmekle suçlar. (Yılmaz, 23)

Kürtler –diğer sömürge uluslarıyla kıyaslandığında- kendi kolonyal hastalıklarının teşhis ve tedavisi konusunda yetersizdir. Bu sebeple Kürt mobilizasyonunun lideri haline gelen her tür siyasal ve düşünsel hareket bile nihayetinde Kürtleri fiziksel ve mental açıdan yeniden sömürgeleştirmenin aracı haline gelmekten kendini kurtaramamaktadır. Doğallığını yitirerek sömürgecinin taklitçisine dönüşen Kürtler kendi zihinlerinin/akıllarının bir arkeoloğu olmak zorundadır. Kürt bireyi de siyasetçisi de sanatçısı da gözünü dört açmalı ve sömürgeciye muhalefet ederken bile ne düzeyde onun dolayımında/kontrolünde olduğunu sorgulamalıdır. “Neyi niçin ve daha çok arzuluyoruz?”, “Neyden niçin nefret ediyoruz?”, “Neyi niçin daha çok hatırlıyoruz?”, “Belirlediğimiz ve bizi motive eden hedeflerimiz gerçekten bize mi ait?”, “Olumlu ve olumsuz düşüncelerimizin kaynağı nedir, kimdir?” , “Nasıl aldatıyoruz ve bundan nasıl kurtulabiliriz”, “Mücadelemizin hedefleri gerçekten bizim lehimize hedefler midir?” vb. şeklindeki sorular Kürtlerin sömürgecinin manipülasyonunu bertaraf etmeleri ve engellemeleri açısından her daim kendilerine sormaları gereken hayati sorulardır. Zihni sömürgelesizleşmeyen bir ulusun fiziki kurtuluşu da pek mümkün değildir.

Yararlanılan ve Alıntı Yapılan Kaynaklar

Albert Memmi, Sömürgecinin Portresi Sömürgeleştirilenin Portresi, 2009 (1. Baskı), Çeviren: şen süer, versus yayınları.

Bariş Ünlü, Türklük Sözleşmesi, 2018, Dipnot Yayınları.

Du Bois, The Souls of Black Folk

Fırat Aydınkaya: Golgotha Tepesinden İnmenin Arifesinde Vicahiye Çevrilmiş “Kürt Modernleşmesi” Eleştirisi, Dipnot, Modernite, Modernleşme Ve Kürt Modernleşmesi, Sayı 1/2010. (Syf. 205-227).

Gayatri Chakravorty Spivak, Madun Konuşabilir Mi?, 2016, Çeviren: Dilek Hattatođlu , Emre Koyuncu , Gökçen Ertuđrul, Dipnot yayınları.

Mehmet Şarman, Sen Hiç Kürtlere Benzemiyorsun, 2011, Radikal 2.

Ngugi Wa Thiong'o, Zihni Sömürgeden Azad, 2017, Çeviren: Şebnem Tantu, Hece Yayınları.

Rene Girard, Romantik Yalan ve Romansal Hakikat, 2001, Çeviren: Arzu Etensel İrdem, Metis Yayınları.

Sharo Garip, Kürdistan'da Self Kolonizasyon: Bir Sömürgecilik Teknolojisi Olarak 'Protez Akıl', 2018, Gazeteduvar.

Steve Biko, Siyah Bilinci, Ed. Barış Ünlü, 2014, Çeviren: Onur Eylül Kara, Dipnot Yayınları.

Zehra Yılmaz, Dişil Dindarlık İslamcı Kadın Hareketinin Dönüşümü, 2015, İletişim Yayınları.